

Мозгальова Н.Г. Взаємодія педагогічних практик як змістова та процесуальна складова підготовки вчителів музичного мистецтва / Н.Г.Мозгальова // Педагогічна освіта : теорія і практика.- Вип.21.- Каменець-Подільський,2016. - С.94-99.

УДК3 78.076:785

Мозгальова Н.Г.

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК ЯК ЗМІСТОВА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті обґрунтовано взаємодію педагогічних практик як змістову та процесуальну складову підготовки вчителів музичного мистецтва. На основі аналізу наукових праць, педагогічної реальності та результати опитування студентів з'ясовано, що взаємодія педагогічних практик на факультеті мистецтв вимагає дотримання наступних вимог: забезпечення інноваційної діяльності викладачів та вчителів шкіл з метою оновлення змісту, форм і методів проведення педагогічної практики; постійна педагогічна діагностика розвитку особистісних якостей студентів, їх поглядів і запитів стосовно ефективності фахової підготовки; систематизація та оптимізація взаємозв'язку форм і змісту всіх видів педагогічної практики у вузі. Доведено значення постійної організаційної і методичної взаємодії викладачів і студентів з учителями міста, зокрема проведення науково-практичних конференцій, семінарів і практикумів з метою обговорення результатів сумісної роботи, здійснення пошуку шляхів оптимізації практичної підготовки. Визначено функції такої взаємодії: підсумкова, установча, рефлексивна, методична, методологічна. Виокремлено найбільш значущі види діяльності студента-практиканта: дослідницька, проєктивна, комунікативно-організаторська, виконавська. Визначено основні завдання педагогічної практики: розвиток виконавського і творчого потенціалу студентів; закріплення й збагачення психолого-педагогічних та мистецьких знань у процесі їх використання; формування та розвиток умінь і навичок концертно-просвітницької діяльності; застосування дослідницького підходу до музично-педагогічної діяльності; ознайомлення з станом навчально-виховної та музично-просвітницької роботи в школі.

Ключові слова: *взаємодія, вчитель музичного мистецтва, діяльність, педагогічна практика, організація, студенти.*

The article substantiates interaction pedagogical practices as part of semantic and procedural training teachers of music. Based on the analysis of scientific papers, educational reality and the survey of students found that the interaction of pedagogical practices at the Faculty of Arts requires compliance with the following requirements: support innovation lecturers and school teachers

to update content, forms and methods of teaching practice; permanent pedagogical diagnosis of personality of students, their views and demands on the effectiveness of vocational training; systematization and optimization of the relationship form and content of all types of teaching practice in high school. Proven importance of constant organizational and methodological interaction between teachers and students with teachers of the city, including the scientific and practical conferences, seminars and workshops to discuss the results of joint work, finding ways to optimize the implementation of practical training.

The functions of such interaction: Final - analysis of the last academic year, identify problems, determine directions of their solution; setup – familiarize participants with the objectives, content and forms of teaching practice in the new academic year; reflective – self-analysis and self-evaluation of educational activities in the context of formulating and solving the issues discussed; methodical– introduction and implementation of innovative forms and methods of work in the educational process to use in teaching practice; methodological – reflection on the methodological level of experience of teachers of the faculty, music teachers, students and searching the modern forms of content and pedagogical practices.

Thesis there is determined the most important activities of the student-trainee: research (observation and analysis of music lessons held by the teacher and students psychological and pedagogical study class team and each student individually, diagnostics emotional state students while listening to music, the music of diagnostics of students); projective (preparation calendar thematic plan of work for the period of practical training, preparing summaries scenarios lessons in accordance with the existing program, training scenario extracurricular musical and educational events); communicative and organizational (of extracurricular educational activities, attending concerts, museums, exhibitions, organizing musical evenings), performing activities (performances, concerts lectures within the class and school).

*The main task of teaching practice: the development of the performing and creative potential of students; consolidation and enrichment of psychopedagogical and artistic knowledge in the course of their use; formation and development of skills concert and educational activities; application research approach to musical and educational activities; familiarization with the state educational and musical education in school. **Keywords:** interaction, teacher of music, activities, teaching practice, organization, students*

Одним із важливих і разом з тим проблемних завдань підвищення якості навчання гри на музичних інструментах у вищих навчальних закладах освіти є поліпшення практично-виконавської підготовки майбутніх вчителів музики. Одним із шляхів вирішення даного завдання - це організація і взаємодія всіх видів педагогічної практики (пасивної, активної, позашкільної,

виконавської). Організована на засадах науковості, системності та послідовності, педагогічна практика у загальноосвітніх навчальних закладах готує базис для професійного зростання студентів, удосконалення їх виконавських умінь і навичок.

Суттєвий внесок у розробку питань практичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зробили радянські (Е.Абдуллін, О.Апраксіна, Л.Арчажникова, Н.Гродзенська, Д.Кабалевський, Р.Тельчарова, В.Шацька та ін.) та українські (О.Бодрова, Г.Падалка, Є.Печерська, О.Ростовський, В.Остроменський, Л.Хлебнікова, О.Щолокова та ін.) дослідники. Спільною для всіх згаданих учених є думка про те, що зміст, принципи, форми й методи організації педагогічної практики мають співвідноситись із професійними ролями вчителя та пов'язуватись із завданнями навчання та виховання учнів засобами музичного мистецтва.

Мета статті – обґрунтувати взаємодію педагогічних практик як змістову та процесуальну складову підготовки вчителів музичного мистецтва.

Нині існує чимало досліджень, присвячених удосконаленню методологічного та технологічного забезпечення практичної підготовки студентів-музикантів. Але на наш погляд, серед існуючих форм навчання у вузі педагогічна практика чи не найбільше сприяє формуванню успішної особистості вчителя музичного мистецтва. Дані анкетного опитування студентів 3-4 курсів мистецьких факультетів засвідчують, що якщо до початку педагогічної практики тільки половина з них, приблизно 49%, були переконані у правильності вибору професії, то після неї таких студентів стало 65%. Збільшилась кількість студентів (на 16%), які усвідомили специфіку та особливості своєї майбутньої професійної діяльності. Отже, будучи за своєю суттю аналогом професійної діяльності, педагогічна практика «моделює ситуацію занурення студента в реальний педагогічний процес, що допомагає глибшому усвідомленню специфіки педагогічної професії, формує природні умови для перевірки своєї готовності до неї» [2, с.

283]. Дослідження організації педагогічної практики на факультетах мистецтв показують, що потенційні можливості педагогічної практики як засобу професійного становлення майбутнього вчителя реалізується недостатньо. Причини цього:

- розрив між виконавською підготовкою в класі основного музичного інструмента та її застосуванням на практиці, між теоретичним засвоєнням психолого-педагогічних дисциплін та їх практичним використанням;

- недосконалість і невідповідність змісту, форм і методів організації всіх видів педагогічної практики (пасивної, активної, позашкільної, виконавської);

- пасивність позиції практикантів: їм відводиться здебільшого роль спостерігачів чи виконавців кимось визначених завдань;

- відсутність чіткої координації у керівництві педагогічною практикою та контролі за нею.

Для подолання цих недоліків, підвищення якості та ефективності практичної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва російською дослідницею Б.Рачиною була розроблена концепція педагогічної практики, в основу якої покладено наступні положення:

- принципова спільність стратегічно важливих закономірностей музично-педагогічної діяльності на різних рівнях загальної, додаткової і професійної освіти;

- цілісний підхід до проектування і реалізації цілей, принципів, змісту музичної освіти різного рівня. Розгляд різних освітніх профілів факультету музики як системи, що відображає різні частини цілісного простору педагогіки музичної освіти, що базується на пізнанні сутнісних закономірностей музичного мистецтва, його функцій, основних категорій, специфіки виразних засобів, особливостей процесу створення, сприйняття і виконання інтерпретації;

- взаємозв'язок і наступність різних видів педагогічної практики різних освітніх профілів, від бакалавріату до магістратури, на основі

реалізації соціокультуровідповідності, практикоорієнтованості, системності. Формування у студентів «діяльнісної позиції в процесі навчання»;

- варіативність як найважливіший принцип організації змісту і форм проведення педагогічної практики [1].

Нам імponує положення автора про те, що якісне управління педагогічною практикою майбутніх учителів музичного мистецтва, в першу чергу, обумовлює вирішення організаційних проблем, при цьому пріоритетного значення набуває підбір відповідних базових освітніх установ, який здійснюється за наступними критеріями: високий рівень компетентності учительського колективу; наявність обладнаного відповідно до державного стандарту навчально-методичного комплексу на базі кабінету музики; реалізація однієї з державних програм з предмету «Музичне мистецтво»; зацікавлене, доброзичливе ставлення адміністрації освітньої установи до студентів факультету; забезпечення умов проходження практики адміністрацією освітньої установи.

Аналіз педагогічної реальності та наукових праць дозволив констатувати, що взаємодія педагогічних практик на факультеті мистецтв вимагає дотримання наступних вимог: забезпечення інноваційної діяльності викладачів та вчителів шкіл з метою оновлення змісту, форм і методів проведення педагогічної практики; постійна педагогічна діагностика розвитку особистісних якостей студентів, їх поглядів і запитів стосовно ефективності фахової підготовки; систематизація та оптимізація взаємозв'язку форм і змісту всіх видів педагогічної практики у вузі.

У зв'язку з цим вагомим значенням набуває постійна організаційна і методична взаємодія викладачів і студентів з учителями міста, проведення науково-практичних конференцій, семінарів і практикумів з метою обговорення результатів сумісної роботи, здійснення пошуку шляхів оптимізації практичної підготовки. Така взаємодія виконує декілька функцій:

- підсумкову – аналіз роботи в минулому навчальному році, виявлення проблем, визначення напрямів їх вирішення;

- установчу – ознайомлення присутніх із завданнями, змістом і формами проведення педагогічної практики в новому навчальному році;
- рефлексивну – самоаналіз і самооцінка педагогічної діяльності в розрізі постановки і вирішення обговорюваних проблем;
- методичну – ознайомлення та впровадження інноваційних форм і методів роботи в навчальний процес з метою подальшого використання в педагогічній практиці;
- методологічну – осмислення на методологічному рівні практичного досвіду роботи викладачів факультету, вчителів музики, студентів і пошук сучасного змісту і форм проведення педагогічної практики.

Зміст педагогічної практики студентів визначають: загальна мета виховання, план роботи навчального закладу, в якому відбувається практика, а також завдання фахової підготовки. На думку В.Шахова, практика дає змогу майбутнім учителям глибше засвоїти педагогічне знання про зміст освіти, цілісність педагогічного процесу, методи навчання та виховання, форми організації навчально-виховного процесу; перевірити свої знання та вміння в ролі активних суб'єктів педагогічного процесу [2, с. 286].

Зasadничим для підготовки вчителів музичного мистецтва може стати твердження О.Щолокової. яка наголошує, що «практична підготовка спеціалістів до здійснення художньо-естетичної освіти школярів повинна являти собою сукупність зв'язаних між собою елементів, зокрема – постійну художньо-педагогічну діяльність студентів, спрямовану на набуття певного комплексу художньо-естетичних і психолого-педагогічних знань; формування в студентів умінь застосовувати ці знання у навчально-виховному процесі; врахування умов, за яких практична підготовка студентів може проходити найбільш успішно [3, с.147, 148].

Застосування компетентнісного підходу дозволило вченій виділити характерні завдання педагогічної практики загальної спрямованості, а саме – пошуки оптимального «включення» теоретичних знань з методики художньої освіти та виховання школярів у практичній діяльності студентів;

відбір ефективних технологій навчання з урахуванням поступовості й доцільності їх використання; диференційований підхід у розподілі студентів на практику у загальноосвітні навчальні заклади різних типів та професійних орієнтацій з урахуванням рівня їх підготовленості; науково-методичне забезпечення педагогічної практики; розробка дієвих форм контролю за якістю та ефективністю педагогічної практики [3, с.146].

Ми погоджуємось з дослідницею в тому, що багатоаспектність видів навчально-виховної роботи студентів під час педагогічної практики забезпечується, по-перше, завданнями, що ставить керівник практики; по-друге, завданням, які ставлять викладачі спеціальних дисциплін; по-третє, завданням, що висуває адміністрація школи; в четвертих, завданнями, що виникають безпосередньо в процесі спілкування з учнями та організації їх музично - пізнавальної діяльності в класному колективі.

Як засвідчує практичний досвід та аналіз дослідницьких праць, педагогічна практика майбутніх учителів музики має свою специфіку, особливості, закономірності, завдання і вимагає використання відповідних видів діяльності. До найбільш значущих видів діяльності студента-практиканта можна віднести:

- дослідницьку діяльність (спостереження та аналіз уроків музики, проведених вчителем та студентами, психолого-педагогічне вивчення класного колективу та кожного учня окремо, діагностика емоційного стану учнів під час слухання музики, діагностика стану музичного розвитку учнів);
- проєктивну діяльність (складання календарно-тематичного плану роботи на період проходження практики, підготовка конспектів-сценаріїв уроків у відповідності з існуючою програмою, підготовка сценарію позакласного музично-просвітницького заходу);
- комунікативно-організаторську діяльність (проведення позакласних виховних заходів, відвідування концертів, музеїв, виставок, організація музичних вечорів);

- виконавську діяльність (виступи з лекціями-концертами у межах класу та школи).

Враховуючи мету інструментально-виконавської підготовки та існуючі напрацювання в галузі організації та проведення педагогічної практики на факультетах мистецтв, ми визначили такі основні завдання педагогічної практики майбутніх учителів музичного мистецтва:

- розвиток виконавського і творчого потенціалу;
- закріплення й збагачення психолого-педагогічних та мистецьких знань у процесі їх використання;
- формування та розвиток умінь і навичок концертно-просвітницької діяльності;
- вироблення дослідницького підходу до музично-педагогічної діяльності;
- ознайомлення з станом навчально-виховної та музично-просвітницької роботи в школі.

Реалізація цих завдань можлива за наявності взаємодії всіх видів педагогічної практики та активізації виконавської практики до якої залучаються студенти з другого курсу навчання. Така взаємодія передбачає поступове ускладнення видів діяльності студентів від курсу до курсу, виходячи з цілей і завдань навчання на кожному етапі фахової підготовки, ступеня теоретичної освіченості, рівня самостійності в процесі навчальної діяльності, рівня інструментально-виконавської підготовки та індивідуальних особливостей студентів. При цьому кожен із видів практики визначається відповідними цілями, завданнями, змістом, формою організації та проведення.

У зв'язку з цим вагомому значення набуває постійна організаційна і методична взаємодія викладачів і студентів з учителями міста, проведення науково-практичних конференцій, семінарів і практикумів з метою обговорення результатів сумісної роботи, здійснення пошуку шляхів оптимізації практичної підготовки. Така взаємодія виконує декілька функцій:

- підсумкову - аналіз роботи в минулому навчальному році, виявлення проблем, визначення напрямів їх вирішення;
- установчу: ознайомлення присутніх із завданнями, змістом і формами проведення педагогічної практики в новому навчальному році;
- рефлексивну: самоаналіз і самооцінка педагогічної діяльності в розрізі постановки і вирішення обговорюваних проблем;
- методичну: ознайомлення та впровадження інноваційних форм і методів роботи в навчальний процес з метою подальшого використання в педагогічній практиці;
- методологічну: осмислення на методологічному рівні практичного досвіду роботи викладачів факультету, вчителів музики, студентів і пошук сучасного змісту і форм проведення педагогічної практики.

Реалізація цих функцій дозволить підвищити мотивацію студентів до навчання, активізувати їх наукові пошуки та прагнення до вивчення та виконання нової музики.

Підсумовуючи сказане, вважаємо за можливе твердити, що педагогічна практика стоїть в ряду найбільш складних і багатоаспектних видів навчальної діяльності студентів-музикантів. Кожен з її видів виконує важливу функцію у формуванні успішної особистості вчителя музики, вдосконаленні виконавських творчих здібностей, формуванні ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності засобами виконавського мистецтва. В процесі практики студенти, по-перше, навчаються самі під керівництвом вузівських викладачів, по-друге, організовують діяльність дітей, працюють з учнівськими колективами, спілкуються з дітьми, по-третє, працюють з педагогічним колективом школи (вивчають досвід вчителів, класних керівників, консультуються у них в проведенні навчально-виховної роботи з учнями, координують свою роботу з планами вчителів і класних керівників та ін.).

Педагогічна практика дає можливість майбутньому вчителю музики перевірити ступінь готовності до самостійної музично-педагогічної

діяльності, оцінити власний педагогічно-виконавський потенціал, свої творчі і діагностичні здібності, професійні якості з точки зору їх відповідності сучасним вимогам до вчителя. Результати педагогічної практик дозволяють не тільки виявити рівень професійної придатності кожного студента, але й відображають якість як інструментально-виконавської так і професійної підготовки в цілому.

До напрямів подальших досліджень можна віднести порівняльний аналіз наявних вітчизняних та зарубіжних технологій колективної взаємодії з метою визначення найбільш ефективних для використання в навчальному процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва

Список використаних джерел

1. Рачина Б.С. Педагогическая практика : стратегия обновления содержания / Б.С.Рачина // Факультет музики : традиции будущего : сб. статей сост. М.В. Воротной – СПб.:Изд-во РГПУ им.А.И.Герцена,2008. – С.104-122. 176с.
2. Шахов В.І. Базова пед. освіта майбутнього вчителя : загально педагогічний аспект : [монографія] / В.І.Шахов – Вінниця,2007. – 383 ис.
3. Щолокова О.П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей / О.П.Щолокова // Теорія і методика мистецької освіти. – Київ, 2007. – Вип4 (9). – С.11-15.